

АНТРОПОЛОГІЧНА СКЛАДОВА КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ АРТ-РИНКУ

Русаков С.С., Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв (Київ),
email globus41@ukr.net, ORCID 0000-0002-8494-9445

Автор зосереджує увагу на антропологічних аспектах вивчення арт-ринку і сучасного мистецтва. Звертається увага на історію досліджень цього напрямку та сучасних напрацювань, де слід виділити питання відносин між суб'єктами арт-ринку та суспільства загалом. Арт-ринок як простір актуалізації та циркуляції цінностей є способом презентації і об'єднання різних художників та поціновувачів мистецтва з усього світу. Запропонований підхід пропонує розгляд арт-ринку в широкому міждисциплінарному науковому дискурсі.

Ключові слова: арт-ринок, антропологія мистецтва, сучасне мистецтво, смисл, цінність.

АНТРОПОЛОГИЧЕСКАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ АРТ-РЫНКА

Русаков Сергей Сергеевич, Национальная академия руководящих кадров культуры и искусств (г. Киев), email globus41@ukr.net, ORCID 0000-0002-8494-9445

Автор сосредоточивает внимание на антропологических аспектах изучения арт-рынка и современного искусства. Обращается внимание на историю исследований этого направления и современных наработок, где следует выделить вопрос отношений между субъектами арт-рынка и общества в целом. Арт-рынок как пространство актуализации и циркуляции ценностей является способом презентации и объединения различных художников и ценителей искусства со всего мира. Предложенный подход предлагает рассмотрение арт-рынка в широком междисциплинарном научном дискурсе.

Ключевые слова: арт-рынок, антропология искусства, современное искусство, смысл, ценность.

ANTHROPOLOGICAL COMPONENT OF CULTURAL RESEARCH OF THE ART MARKET

Rusakov Serhii, National Academy of Culture and Arts Management (Kyiv),
email globus41@ukr.net, ORCID 0000-0002-8494-9445

The author of the article focuses on anthropological aspects of the study of the art market and contemporary art. Attention is drawn to the history of research in this area and current researches, where the issue of relations between the subjects of the art market and society in general should be highlighted. The art market, as the space for actualization and circulation of values, is a way of presenting and bringing together different artists and art lovers from around the world. The proposed approach offers consideration of the art market in a broad interdisciplinary discourse.

Keywords: art market, anthropology of art, modern art, meaning, value.

Антропологія охоплює широке коло досліджень, тому включає такі напрями: соціальна / культурна, філософська, релігійна, візуальна та фізична антропологія. Для нашого дослідження виділимо соціокультурну антропологію, яка пропонує дисциплінарну основу, підсилює культурологічне розуміння арт-ринку. Це

уможлиблюється завдяки вивченню змісту, структури, практик і смислів людської діяльності. Також маємо врахувати такий новий напрям як антропологія мистецтва.

Антропологія мистецтва активно розробляє питання ролі музеїв, туристичної галузі та арт-ринку. Цей напрям досліджень пов'язаний з історією мистецтва, естетикою, матеріальною культурою та візуальною антропологією. Антропологія мистецтва зосереджується не просто на арт-творах, а на їхній ролі у житті людей, тобто фокусується на символічних значеннях, які закодовані у творах мистецтва.

Джеремі Кут звертає увагу, що антропологічний підхід у вивченні мистецтва спрямований на соціальні процеси, які пов'язані зі створенням творів. Це уможливлює вивчення арт-ринку, який виступає чинником створення низки нових мистецьких творів, обігу нових і наявних арт-творів, а також фокусування уваги на арт-ринку як сучасної соціокультурної структури, яка враховує особливості культурної динаміки, важливих проблем сучасності для успішного висвітлення їх у творчості художників, а також вдалого функціонування в умовах культурного багатоманіття сучасності і підтримки діалогу культур. Тобто, якщо культурологія цікавиться ціннісно-смысловими аспектами творчості художників, то антропологія мистецтва розширює можливість досліджень, звертаючи увагу на роль і статус художника в більш широкому контексті. Джеремі Кут відзначає, що одним центральним завданням цього напрямку досліджень є аналіз форми і функції об'єктів мистецтва і вивчення відносин між ними і суспільством загалом.

Антропологія мистецтва приділяє увагу ідеї художньої цінності в різних суспільствах. Наприклад, інтерпретація творчості китайського митця Ай Вейвєя або набуття нового значення предмета з повсякденного простору в умовах ярмарки сучасного мистецтва («Комік» Мауріціо Каттелана). Тобто, виникає змога опрацювати питання яким чином матеріальні об'єкти, створені в одній сфері, набувають цінності в іншій.

Зміна в антропологічних дослідженнях відбулась наприкінці минулого століття, адже до того часу тема сучасного мистецтва і арт-ринку ігнорувалась дослідниками. Щоправда, варто згадати цікаві напрацювання щодо ринку етнічного мистецтва: «Примітивне мистецтво в цивілізованих місцях» Саллі Прайс (1989), дослідження ринку африканського мистецтва в Кот-Д'івуарі у праці Крістофера Штайнера «Африканське мистецтво в транзиті» (1994), опис переходу від етнічного до сучасного мистецтва аборигенів у праці Фреда Майєра «Культура живопису» (2002).

Серед останніх досліджень, які чітко артикують вивчення арт-ринку варто згадати працю «Антропологія сучасного мистецтва: практики, ринки та колекціонери» за редакцією Томаса Філлїца та Пола ван дер Гріппа (2018). Автори зазначають, що антропологія мистецтва тривалий час була непомітною через переважання загальної

антропології і урізноманітнення тематик досліджень відбулось у 1990-х рр. «В рамках антропології сучасності антропологія мистецтва дає цінне етнографічне розуміння локальних, регіональних, транскультурних і глобальних взаємозв'язків сучасних світів» (Т.Філіц, П. Гріпп).

Щодо особливості культурологічного розуміння арт-ринку, то підкреслимо, що культурологія є «екзистенційно-рефлексуючою формою знання, яка звертає увагу індивіда до екзистенційних основ» (І.Є. Федотова). Інтегруючи в собі такі дисципліни як історія культури, історія мистецтва, філософія культури, антропологія та соціологія культури, культурологічний напрям досліджень арт-ринку виділяє його як унікальний простір взаємодії художника, твору та інтерпретатора (колекціонер, куратор, критик та ін.), де виникають нові ціннісно-сміслові значення.

Антропологічна складова у культурологічних студіях арт-ринку дає змогу зосередитись на питанні людини в культурі. Таким чином, ми відходимо від односторонньої точки зору на арт-ринок як територію зустрічі продавця-покупця, де панують правила суто економічних відносин і знаходимо підтвердження дефініції дослідниці нью-йоркського Інституту Sothebys Наташі Деген, яка визначає арт-ринок як «мережу взаємопов'язаних діючих суб'єктів і інституцій, які створюють, упроваджують і споживають мистецтво». На нашу думку, це сприяє актуалізації світоглядно-ціннісних аспектів творчості художника і її вивчення у загальному культурному контексті, досліджень взаємодії сучасного мистецтва і повсякденного простору, соціальних та культурних практик. Саме надання символічності і цінності є прерогативою людини як біо-соціо-культурної істоти (М.С. Каган), тому арт-ринок, створюючи вдалі умови для зустрічі всіх учасників художньої системи, стає «сполучною ланкою між екзистенціальним модусом людського буття і його соціальністю, між природним і культурним, раціональним і чуттєвим» (І.Є. Федотова).

Культурологічний погляд дає змогу розглядати арт-твори, які продаються-купуються не лише з пізнавальної точки зору, а й залучити інтелектуальний та екзистенційний досвід осягнення арт-ринку. Антропологічна складова сприяє актуалізації «людського чинника», тому в орбіту досліджень потрапляють всі діячі ринку мистецтва – художник, колекціонер, арт-критик, арт-дилер, галерист, куратор, експерт, глядачі, які формують унікальний простір, де виникає символічне значення сучасного мистецтва і формується його цінність.